

Šiame numery

VIZIJOS IR ĮZVALGOS
POKALBIS SU GEN. STASIU RAŠTIKIU JO
ATSIMINIMŲ TREČIOJO TOMO PASIRO-
DYMŲ PROGA.
PASKUTINIEJI ĮSPŪDŽIAI IŠ SENOSIOS LIE-
TUVISKOSIOS PENNSYLVANIOS.
VLADO SLAITO EILERAŠČIAI IŠ SPAUDAI
PARENGTO RINKINIO.
VLADAS JAKUBENAS ŽVELGIA Į BALIO
DVARIONO KŪRYBĄ IR JO GYVENIMO
VINGIUS.
LIUDAS SAGYS APIE "GRANDINELES" VIES-
NAGĘ EUROPOJE.
PRANO VISVYDO "ANTIKOMENTARAI".
NAUJI LEIDINIAI.
KULTŪRINĖ KRONIKA.
AKADEMINĖS PROŠVAISTĖS.

VIZIJOS IR ĮZVALGOS

Istorikai, politikai, įvairios santvarkos vis kitaip aiškina šiandien ir istoriją. Bet eilinis žmogus norėtų visa tai matyti iš tam tikros savo aukštumos, iš kurios šimtmečiai taptų brūkšneliais, o įvairių spalvų susitraukiančios ir išsiplečiančios dėmės būtų tautos, valstybės, dominijos. Norėtųsi matyti, kaip vyksta visi pasikeitimai ir kokių kliūčių ir atsparų ten esama. Iš aukštumos matytųsi, kad pasaulis visuomet keitėsi ir visuomet jo viršūnėse sėdėjo to laiko dominuojantis elementas. Populiarių dominatorių jėgoje slėpėsi aktualumas, išsimokslinimas, gabumai, apskrumas, kartais ir apgavystė, arba visi tie dalykai kartu. Ir jie dažnai būdavo įrankiais istorijos likiminyje rankoje. Tik eilinis žmogus dažnai daug ko negalėjo padaryti, nei masės įtakoti, nes įėjau kada rimtai joje ir pajudėdavo, tai rezultate atsirasdavo chaosas, revoliucinis perdėjimas, o po to galėjimas ir vienų kitais nepasitikėjimas.

Taip žiūrint iš aukšto, matytis, kad kas naujo ateina ar žada ateiti istorijon buvo ir yra lyg bevardė santvarka, be pavadinimo, be aiškesnio veido. Griau-nantieji įvardintas santvarkas visuomet atrodė, jog neša kažką labai įdomaus neturinio dar nei vardo, nei veido, nei pavadinimo. Veidui išvystyti o toliau masėms vėl tuo būdint atsirasdavo vėl visiškai naujos, geresnės ar blogesnės santvarkos. Atrodo, tokia buvo istorija, ir pasaulis amžinai siūbuodavo, pasikeitimų bangoms atsimumant į atsparesnį krantą arba il-gus metus miegant kurioi nors stagnacijoje. Atsparos dažnai bu-vo natūralios (išlaikyti gerą santvarką) ar užsispyrusios (iš-saugoti blogą santvarką).

Kartu, žiūrint iš aukšto, ma-tytis, kad eilinis žmogus istori-

joje mokėjo gyventi visose san-tvarkose — geroje ir blogoje — ir santvarkos ta žmogaus kan-tybe dažniausiai stebėjosi. Ir dėl to gal net pačios suminkštėda-vo. Juk žmogus yra nedaug ko reikalingas. Ir nevykusios siste-mos stengdavosi bent pagrindni-nius jo poreikius patenkinti. Maistas. Rūbai. Pastogė. Šiek tiek meno, mokslo, pinigų ir tos sistemos dvasinių atributų. Tai suprato, kad ir kaip keista, kar-tais net karinės valdžios. Supra-to ne tik romėnai, bet ir vidur-amžių dvasiškijs ir bajorų vi-suomenė. Eilinis žmogus išsiver-tė ir monarchų valdžioje, kuri taipgi iš dangaus neatėjo. Nors daug jais skundžiamasi, bet po Amerikos atradimo kas galėjo pasiūlyti geresnę formą už mo-narchiją? Tokių nebuvo.

Monarchijom išsigimus, devy-niolikto šimtmečio respublikom gimti nebuvo lengva, nes, kaip matome, monarchijos net dabar kai kur gana respektuojamos, nors gal tik dėl valstybinių sen-timentų, istorinės psichologijos ir kitų neapibrėžiamų ir neap-čiuopiamų faktorių.

Gal panašiai bus ir su šių die-nų valstybinėmis formomis? In-dustrializmas, pagimdęs mases, socialines problemas ir kapitalą, padarė ne tik darbininką, bet ir judrų ir išradimą, biznierių gan reikalingomis istorinėmis jėgomis. Vienas be kito jie suke-lia keistą nesibalansavimą, kaip matyti ten, kur trūksta vieno ar antro. Istorija nemėgsta senti-mentų, bet istorinė psichologija ir tie keisti neapibrėžiami ir ne-apčiuopiami faktoriai istorinėje vizijoje nugalė. Jeigu tą viziją pratęsim į tolimą ateitį, maty-sime gal vėl tas pačias susitrau-kiančias ir išsiplečiančias vals-tybines dėmes, keliančias ne tik nerimą, bet ir viltį valstybinin-

(Nukelta į 2 psl.)

Pokalbis su gen. Stasiu Raštikiu, išleidžiant jo atsiminimų trečiąjį tomą

— Gerb. generale Raštiki, ten-ka girdėti, kad už kelių savačių pasirodys Jūsų atsiminimų tre-čias tomas. Visuomenei tai bus, tur būt, šurpizas, nes po pirmų-jų dviejų išleidimo nebuvo girdė-ti apie trečiąjį. Idomu, kokios ap-linkybės paskatino Jus išeiti su trečiuoju?

— Savo atsiminimų II-ame tome esu rašęs: "Jei gyvenimo sąlygos leis, ateityje gal dar pa-ruošiu spaudai trečiąjį tomą, ku-riame pasistengsiu papildyti kai kuriuos savo atsiminimų skyrius, užpildyti praleistas vietas ir at-sakyti pirmųjų tomų recenzen-tams. Tada mano darbas būtų jau visai baigtas." Taigi naujoji mano knyga nėra netikėtumas, bet tik mano ano pažado ištesė-jimas. Be to, buvo dar viena ap-linkybė, paskatinusi mane ir vėl rašyti. Mūsų spaudoje, ypač po mano atsiminimų viešo pasiro-dymo, buvo ir dar tebėra daug rašoma apie didelę Lietuvos tra-gediją ir apie įvykius Lietuvoje, ypač vėliausiais Lietuvos nepri-klausomybės metais. Tų straips-nių kai kurie autoriai dėl vienos ar kitos priežasties, kartais dėl nežinojimo, o retkarčiais gal ir dėl politinės tendencijos, ne vi-sada teisingai aprašo buvusius politinius įvykius ir dažnai da-ro neteisingus priekaištus kai kuriems buvusiems nepriklauso-mos Lietuvos veikėjams. No-rėdamas pasitarnauti istorinei tiesai, aš stengiuos atitaisyti to-kias klaidas ir tendencijas bent tuose reikaluose, kurie buvo man geriau žinomi.

Aplamai turiu pasakyti, kad ši mano knyga nėra mano paskelb-tų autobiografinių atsiminimų tęsinys, bet tik mano papildymų, minčių ir įvairių pastabų rinki-nys. Ji skiriasi nuo pirmųjų dvi-ejų tomų dar ir tuo, kad ten aš esu rašęs daugiau apie savo dar-bus ir apie save, tuo tarpu nau-joje knygoje daugiau rašoma a-pie kitus.

— Ar nuo 1957 m., kada pa-sirodė antrasis memuarų tomas, yra iškėlę naujų reikšmingų fak-tų, liečiančių nepriklausomos Lietuvos likimą? Jei taip, Jūsų nuomone, kurie iš jų yra reikš-mingiausi ir kaip jie atsispindi Jūsų naujame prisiminimų to-me?

— Jokių naujų lemiamos reikšmės politinių faktų beveik neiškilo, nors svarbių ir reikš-mingų faktų buvo gana daug. Pirmiausia, didelis Lietuvos by-las išpopuliarinimas laisvam pa-saulyje ir didėjantis naujų nuo-širdžių Lietuvos draugų skaičius visose pasaulio šalyse. Prie to-kio Lietuvos reikalų išpopuliari-nimo prisidėjo ir prisideda ne tik lietuvių išeivių veikėjai ir jau išeivijoje išaugęs ir subrendęs lietuvių jaunimas, bet ir tie nuoširdūs Lietuvos draugai ki-tataučiai. Paskiausiu laiku tą po-puliarumą dar labiau ir drama-

tiškai iškėlė ir okupuotoje Lietu-voje pasireiškę mūsų nelaimin-gųjų tautiečių protestų reiškini-ai, net dramatiški savo gyvybės paaukojimai — susideginimai. Visi tokie reiškiniai turi ir tu-rės labai didelės reikšmės Lietu-vos nepriklausomybės likimui. Tos naujausios aukos už Lietu-vos laisvę yra tęsinys aukų, su-dėtų ant Tėvynės aukuro per karus už Lietuvos nepriklauso-mybę 1919-1920 metais, per lie-tuvių patriotų sukilimą 1941 me-tais, per lietuvių partizanų be-viltiškas kovas 1944-1952 me-tais, per lietuvių tremimus į Si-birą, per lietuvių kalinimus bol-ševikų ir nacių kalėjimuose ir koncentracijos stovyklose. Lietu-vių tauta niekad negalės užmirš-ti tų savo aukų. Jos plačiau yra paminėtos ir mano naujoje kny-goje.

— Ar nuo to laiko, kada iš-leidote savo atsiminimus yra kas įvykę ar pasikeičę, kas būtų kei-tę Jūsų požiūrį į nepriklausomy-bės pradžios istoriją?

— Jokių tokių įvykių nebuvo. Buvę mūsų valstybininkai, par-tijų vadai ir visuomenininkai iš-eivijoje, o taip pat bolševikų kontrolėje ir jų cenzūros prie-žiūroje likę mūsų tautiečiai oku-puotėje Lietuvoje, kaip ir patys Lietuvos okupantai, spaudoje te-bekelia beveik tuos pačius senus savo argumentus, dažnai netei-singus ir šališkus, kartais net vi-sai išgalvotus, teisdami save ir įtarinėdami bei kaltindami kitus, savo politinius priešus ar opo-nentus. Tokie pareiškimai daž-niausiai ne aiškina buvusius įvy-kius, bet dar labiau juos aptem-dina. Aš nekeičiu savo požiūrio, išreikšto mano jau paskelbtuose atsiminimuose. Man dabar tik dar labiau aiškėja, kad 1940 me-tų pavasarį, dar prieš birželio 15 dieną, buvo padaryta didelė

klaida, nieko neveikiant ir nesi-ruošiant sutikti tada jau aiškiai pribrendusį Maskvos ultimatu-mą. Tada, nors jau ir pavėluotai, bet dar galima buvo paruošti valstybinį aparatą eventualiai e-vakuacijai ir kariuomenę pasku-tiniam pasipriešinimo žygiui — (ne karui su Sovietų Sąjunga, nes tai buvo neįmanoma). Ta-da ir Lietuvos vyriausybės spren-dimas per paskutinį jos posėdį prezidentūroje birželio 15 dieną būtų buvęs kitoniškas. Nors tai ir nebūtų išgelbėję Lietuvos ne-priklausomybės, tačiau vėlesni rezultatai, bent politiški, būtų buvę palankesni mums.

Antra dar didesnė klaida, ne tik Lietuvos, bet ir Latvijos ir Es-tijos, buvo jų susiskaldymas ir neapjungimas savo jėgų prieš e-ventualų visų trijų valstybių

bendrą priešą — Sovietų Sąjun-gą. Pabaltijo valstybės rimtai ne-mėgino atitaisyti tos klaidos per visą 20 metų nepriklausomybės laikotarpį. Naujoje savo knygoje aš smulkiau nagrinėju tą kla-usimą.

Kai kurių mūsų politikų net iki šiol nepasikeitęs įsitikinimas, kad Lietuva turėjusi eiti kartu su Vokietija, mano įsitikinimu yra klaidingas, nes dėl tokio susi-rišimo Lietuva būtų susilaukusi dar skaudesnio likimo. Savo kny-goje daugiau rašau apie tai.

— Jūsų memuarai sukėlė pla-čias diskusijas, net polemiką, dėl įvairių pasisakymų, liečiančių mūsų netolimą istoriją. Jūs iki šiol ir tai beveik nereagavote. I-domu, ar naujame tome reaguo-site į anas diskusijas?

— Taip. Šį kartą reaguosiu. Mano paskelbtų atsiminimų su-keltos diskusijos buvo tikrai la-bai plačios, kartais net karštos. Kai kurie tų diskusijų dalyviai ir mano knygų kritikai (žinoma, ne visi) buvo labai šališki ir daž-nai nukrypėdavo į asmeniškumus ir į autoriaus įžeidinėjimus bei niekinimus. Ir diskusijos, ir po-lemika, ir kritika yra pageidau-jamos, tačiau jos turėtų būti kul-tūringos ir neturėtų iškreipti bu-vusių įvykių realybės ir istorinės tiesos. Savo naujoje knygoje aš reaguojau ir tas buvusias diskusi-jas ir kritikas, gerąsias ir bloga-sias.

— Per paskutinius du dešimt-mečius yra pasirodę eilės valsty-bininkų ir veikėjų, likusių Lietu-voje ir esančių išeivijoje, atsimi-nimai apie nepriklausomybės laikotarpį ir jo pradžią. Pasirodė ir viena kita lietuvių bei kitataučių studija apie 1939-40 m. laikotarpį. Jūsų nuomone, ku-rios iš jų įneša daugiausia į to laikotarpio istorijos mokslą, ko-kios problemos iki šiol dar lau-kia išsamesnio aiškinimo?

— Labai malonu, kad nema-žas skaičius mūsų valstybininkų, politikų ir visuomenės veikė-jų jau yra parašę savo atsimini-mus. Ir kartu labai gaila, kad daug Lietuvos nepriklausomybės laikotarpio veikėjų jau nukelia-vo į amžinybę, nepalikę jokio ra-šyto žodžio būsimoms kartoms. Dalis jų dėl vienos ar kitos prie-žasties negalėjo parašyti, bet bu-vo ir tokių, kurie galėjo ir turėjo parašyti ir vis tik nieko nepara-šė. Jau turime J. Audėno, J. Bra-zaičio - N. E. Sūdūvio, A. Bud-reckio, J. Daumanto, L. Dovy-dėno, A. Merklio, K. Musteikio, S. Rūkienės, L. Sabaliūno, V. Šliogerio, A. Tarulio ir kitų ver-tingus veikalus, daugiau ar ma-žiau liečiančius aną Lietuvos is-torijos laikotarpį. Bet yra dar ne-mažų spragų. Ypač trūksta išsa-mesnio aiškinimo apie Lietuvos vyriausybės ir kariuomenės va-dovybės veiklą Lietuvos politinės krizės laikotarpyje 1940 metų pirmame pusmetyje. Šiuo atžvil-giu jaučiama didelė spraga ir busio krašto apsaugos minist-rio b. gen. K. Musteikio "Atsi-minimų fragmentuose". Taip pat dar laukiama platesnė studi-ja apie lietuvių partizanų epo-pėją ir apie lietuvių tremtinių tragediją Sibire, Urale, Kazach-stane ir kitur.

— Be abejo, stebite pasaulio įvykius ir jų reikšmę Lietuvos klausimui. Idomu ir svarbu būtų patirti Jūsų nuomonę apie besi-keičiančių tarptautinių sąlygų reikšmę Lietuvai, ar, sakysim, paskutinio dešimtmečio eigoje tarptautinė santykių raida nepa-suko Lietuvos dabartinio statuso įteisinimo kryptimi?

— Su dideliu susirūpinimu se-ku tą reikalą ir matau, kad tarp-tautinių santykių raida nors iki šiol dar nėra pasisukusi, tačiau gali pasisukti mums nepageidau-jama kryptimi. To klausimo la-

Gen. Stasys Raštika

Lietuvos kariuomenė nepriklausomybės metuose.

Nuotr. V. Mažello

(Nukelta į 3 psl.)

Paskutinis žvilgsnis nuo Niūpils lietuvų kapinių kalno į toliąsias Pennsylvanijos Lietuva.
(Lietuvių foto archyvas)

VLADAS ŠLAITAS

PO RUGSĖJO DANGUM

Rugsėjo mėnesio saulė žaidžia virš miesto šaligatvių,
žaidžia virš miesto stogų ir virš mano svajonių.
Tie,
kurie buvo laimingi,
ir tie,
kurie buvo labai nelaimingi,
lygiai vienodai visi atsiguls po siūbuojančia žemės velėna,
po rugsėjo dangum,
saulėi liejant rudens šviesą.
Ar visi po rugsėjo dangum bus vienodai laimingi?
Nežinau. Tik žinau, kad visiems saulė lygiai, vienodai
lies rugsėjo dangų savo švelnią ir dievišką šviesą.

DURTUVAI ROZIŲ KRĖMUOSE

Jos yra kuklos gražuolės.
Reklamos vietoje —
durtuvai,
išstatyti tarp krūmų.
Bet jos man primena dingusį tavo pavelslį mudviejų meilėje.
Rožės!
Praeitį nėra mirusi.
Taipgi tu,
kuri kartą prieš trisdešimt metų mane bučiavai,
nesi mirusi.
Tavo plaukai nuolat supasi mano svajonėse.
O mano melle!

APIE DIEVO VALSTYBĘ

Jie niekur nedingo, ir niekur jie neprapuolė:
jie visi prisikels iš mirties tokie,
kokie jie buvo paskutinę savo gyvenimo valandą;
jie visi prisikels savo laimel,
arba savo nelaimel
(pagal tai, kaip kiekvienas praleido savo gyvenimą):
Babilonas,
Ninėvija,
Tyras arba Sidonas,
arba krikščioniško
kraujo dėmės po Afrikos liūtų letenom Romoje,
arba vėliau visi tie,
kurie buvo šautuvų buožėmis suvaryti į traukinius
ir išvežti į tolimą Sibirą šalčiai ir mirčiai
(aš rašau apie rusų pirmąją Lietuvos okupaciją),
arba vėliau visi žydai,
kurie buvo varomi Ukmergė, Vilniaus gatvė žemyn,
į Pivoniją,
idant būtų sušaudyti
(aš rašau apie vokiečių okupaciją),
jie visi,
pradedant seniausiais laikais ir baigiant lietuviais ir žydais,
jie visi prisikels iš mirties tokie,
kokie jie buvo paskutinę savo gyvenimo valandą,
idant niekad daugiau nereikėtų mirties bijoti
(aš rašau apie Dievo valstybę,
kurį kartą labai gražiai Augustinas aprašė).

Nuotrauka V. Maželio

BENDRAS LIKIMAS

Paskutiniu metu aš jį matydavau mūsų gatvėje.
Tai buvo senas,
aštuoniasdešimties metų vyras.
Vaikščiodavo įsai svyrudamas.
Dabar įsai mūsų gatvėje jau daugiau nebevaikšto.
Dabar įsai jau yra išėję į ten,
iš kur niekas daugiau nebegrižta.
Jo artimieji,
tikriausiai,
dar jį prisimena.
Taipgi aš jį prisimenu,
nes įsai yra nebetolimas mano gyvenimo
paskutinis paveikslas.

Dar kurį laiką pavaikščiosiu mūsų gatvėje,
idant niekad daugiau mūsų gatvėje nebevaikščiočiau.
Toks yra mūsų visų,
mūsų gatvės gyventojų,
bendras likimas.

Iš spaudai paruošto eilėraščių rinkinio
"PRO VYSNIŲ SODĄ"

Kur siautė baisūs potvyniai

(Atkelta iš 2 psl.)

bosai nekeršytų darbe.. Nebuvo
čia tada ligoninių, nebuvo mo-
kyklų, bet buvo pianinai...

Kai kun. A. Norkūnas mus nu-
vezė į Kingstono parap. kapines,
pro kurias greitai bus praveistas
didelis Pennsylvanijos greitkelis,
ten jis pademonstravo savo iš-
rastą šių dienų techniką. Senose
angliakasių kapinėse dviejų virbų
pagalba jis nustato, kur yra ka-
pas, kur tuščia vieta. Kai ranko-
je laikomi virbai susiglaudžia,
reiškia, kad čia yra senas kapas.
Kai jie skleidžiasi į šalis, žinia,
kad tai tuščia vieta. Kun. A. Nor-
kūnas tikėjosi, kad šis jo išra-
dimas greitai laiku gausias ofi-
cialų patentą. Mūsų akivaizdoje,
toje vietoje, kur virbai išsisklei-
dė, duobkasiai kasė duobę ir jo-
kio seno grabo čia nerasta.

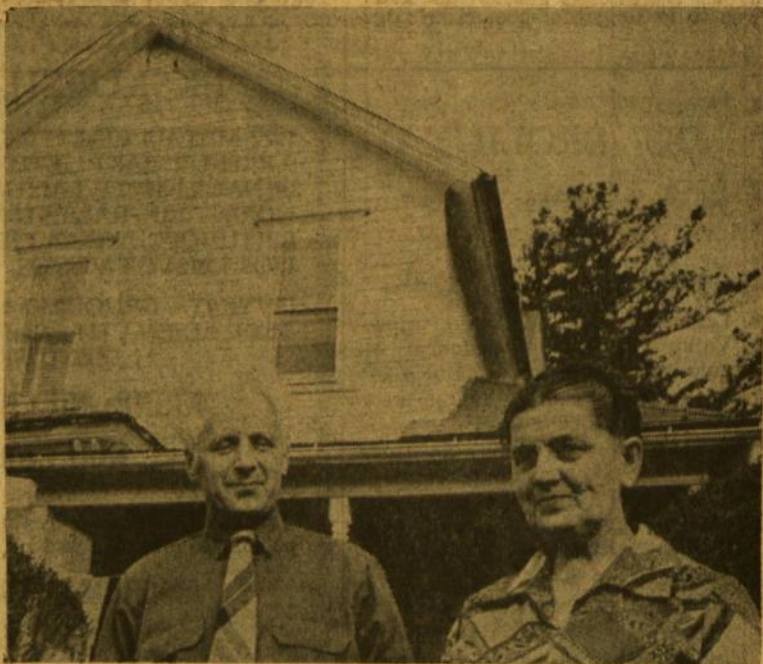
Tai pat labai malonų lietuvių
kleboną, buv. Marianapolio auk-
lėtinį kun. Petrą Ališauską rado-
me didžiojoje Pittstono liet. pa-
rapijoje, kur 54 m. klebonavo
daugeliui žinomas lietuvių bės a-
paštalas kun. J. Kasakaitis. Kiek
nuliūdome Scrantono šv. Juoza-
po liet. parapijoje, kur 800 pa-
rapijai priklausančių šeimų turi
aptarnauti pats klebonas kun.
M. Ozalas. Seniau čia buvo net
du vikarai, bet dabar dėl trū-
kumo lietuvių kunigų, jų nei vie-
no nebėra. Klebonas svetimtau-
čių kunigų nenori priimti, nors
pats vaikystėje visai nemokėjo
lietuviškai, tik vėliau jį išmokė
kun. J. Kasakaitis. Ypač malonų
įspūdį padarė naujoji Scrantono
šv. Mykolo bažnyčia, 1941 m.
pastatyta tuomet čia klebonavu-
sio prel. Boll-Baltusevičiaus. Nors
tais metais lietuvių kalba gal jau
nebebuvo tokia madinga, bet
susipratęs JAV lietuvis kunigas
— naujosios bažnyčios statytojas
tik vitražuose, tiek kryžiaus ke-
liuose visur išlaikė tikslią lietu-
vių kalbą.

Kadangi į šias apylinkes, į vi-
liojančią Wayoming slėnį esam
numatę grįžti ateinančių pavasarį
ir čia praleisti tris savaites, nes-
stengiam atverti tų detalių, kurios
liudyti lietuviško pulso gyvybę
Wayoming slėnyje; nesistengiau
iškelti visos eilės susitiktų įdomių
asmenybių. Tai tegu palieka ki-
tiems netams.

Tuo tarpu paskutinį pusdienį
ir vakarą, prieš grįždami į Chi-
cagą, praleidom rašytojo Liudo
Dovydeno šeimoje už Scrantono.
Tai ramus ir įdomus ūkis, kurį
galima pasiekti tik lietuvišku,
žvyrutu keliuku. Iš ūkio žvelg-
damos, toluose matai dunksan-
čius kalnus, aukštai kabančius
Pennsylvanijos Turnpike auto-
strada, o apačioje bėga krūmai,

miškai, pilni paukščių čiulbėji-
mo ir pavasario kvapo. Namuose
per du aukštus pilna lentynų su
knygomis, žurnalais, tik nėra TV
aparato. Šalia knygų ir ūkiškos
aplinkos, lietuvių svečių pasiil-
gusios abiejų Dovydenų širdys.
Kadangi rašytojas greitai laiku
numatęs išleisti grožinės litera-
tūros veikalą angliakasių gyve-
nimo temomis, kun. A. Kezys jį
nusiavežė prie buvusių didžiulių
Dixonville anglių kasyklų fil-
muoti. Žvelgdami į rūstų buvu-
sių kasyklų peizažą, kurias dabar

lygina buldozeriai ir kurių greit-
nei ženklo nebeliks, klausėmės
rašyt. L. Dovydeno žodžių, kad
čia giliai po tais kalnais dar ilsisi
tūkstančiai neištrauktų angliak-
kasių lavonų, kad po visos Penn-
sylvanijos kalnais dar liko am-
žiams gulėti ir šimtai mums ne-
žinomų lietuvių. O buldozeriai
ūžia, viską lygina ir su laiku už-
lygins visą senąją Pennsylvani-
jos Lietuvą. O kiek čia buvo dirb-
ta, krutėta, kad tik ilgiau gyvuotų
gyvoji Pennsylvanijos Lietu-
va. (Pabaiga)

Rašyt. Liudas Dovydenas su žmona savo ūkyje, Pennsylvanijoje
(Lietuvių foto archyvas)

Ir vėl nurodoma, ką reikia šlovinti

Reikia šlovinti darbą, darbi-
ninką — teigia Tomas "Litera-
tūros ir Meno" skiltyje. Esą, lie-
tuvių rašytojų kūryboje sunku
rasti darbininką. Pasirodo, iš 22
apysakų, Lietuvoje išleistų 1971
metais, nė vienoje neličiama
darbininkiškoji tema...

"Tomas" pažymėjo, kad laikai,
girdi, pasikeitę. Lietuva tapusi
"aukštosios industrijos ir civilizaci-
jos šalimi ir todėl tikimasi, kad
lietuvių literatūroje atsiras kūri-
nių apie darbą, darbininką, pa-
rašytų taip pat sodriai, meniškai,
kaip rašoma, anot "Tomo", apie
Kaimą, jo žmones ir gamtą. Ne-
seniai įsteigta net premija už
prozos kūrinius darbininkiškąja
tematika. (Jau kitas klausimas,
ar šia premija susivilios mūsų
rašytojai okup. Lietuvoje. — E.)
(ELTA)

Lietuvių literatūra vokiškai

Rytų Vokietijos leidyklos ver-
timais iš lietuvių į vokiečių kal-

bą daugiau susidomėjo po 1963
m., rytų Berlyno leidyklai "Volk
und Welt-Kultur" nud Fortsch-
rifi" suradus vertėją Ireną Bre-
wing.

"Lit. ir Meno" savaitraštyje
(nr. 23) skelbta, kad per 9 me-
tus Brewing, pradėjusi Mieželai-
čio "Žmogum", išvertė visos ei-
lės lietuvių rašytojų knygų (M.
Sluckis, I. Meras, V. Žilinskaitė,
V. Sirijos Gira ir kt.). Šiais me-
tais pasirodė į vokiečių kalbą iš-
verstas V. Sirijos Gira romanas
"Voratinkliai draikės be vėjo".
Kitais metais vokiečių kalba pa-
sirodys "Lietuvių liaudies pasa-
kos", dar Sluckio ir Bieliausko
romanoi.

Vertėja Brewing yra 1924 m.
gimusi Kybartuose, gyveno Šiau-
liuose, o Kaune ketverius metus
lankė "Aušros" mergaičių gim-
naziją. Po karo Berlyne Brewing
universitete, išklaušė lietuvių
santykiavimo šalininkas. Labai
(ELTA)

(Atkelta iš 1 psl.)

bai atidus studijavimas ir, kur
reikia, tinkamas reagavimas pri-
klauso mūsų politiniams ir dip-
lomatiniams veiksniams ir y-
pač jų viršūnėms. Neturėdamas
gilesnių informacijų tuo reikalu,
negaliu siūlyti jokių konkretes-
nių žygių, pasitikiu, kaip ir
visi mes pasitikime, mūsų politi-
ne ir diplomatinė vadovybė ir
žinodamas, kad ji tinkamai seka
tarptautinių santykių raidą pa-
saulyje ir daro viską, kas galima
padaryti mūsų sąlygose.

— Išėjimoje vis dar aktualus
klausimas: kaip santykiuoti su
pavergta tauta? Kaip jį vertina-
te mūsų veiksmų užimta pozicija
šiuo klausimu? Kas darytina ir
ko vengtina, santykiuojant su
kraštu?

— Pati gyvenimo eiga daž-
niausiai išsprendžia klausimą
kaip išeivija turi santykiuoti su
savo tautos kamieniu, su paverg-
ta tauta. Politiniams veiksniams
išeivijoje kartais net nepavyksta
savo laiku nurodyti pačią geriau-
siai ir tinkamiausią kryptį šiuo
reikalu. Esu tinkamo abipusio
santykiavimo šalininkas. Labai

gaila, kad iki šiol tas santykia-
vimas yra nepilnas, tik vienpu-
sis, nes dabartinis Lietuvos oku-
pantas bijo pavergtųjų ir laisvu-
jų lietuvių abipusio santykiavi-
mo ir varžo jį, norėdamas ir lais-
vajame pasaulyje gyvenančius
lietuvius įtraukti į jo interesų gy-
nimą. Su tuo negalima sutikti.

— Gyvendami toliau nuo lie-
tuviškų kolonijų, aiškiau gali-
te įvertinti išeivijos gyvenimą. I-
domu, kas Jus džiugina ir kas
Jus jaudina išeivijos gyvenime?
Ar prasimato ilgesnė išeivijos a-
teitis Amerikoje?

— Džiugu, kad lietuviai išei-
viai, ypač didesnėse lietuvių ko-
lonijose, kruta ir juda. Visuome-
ninis ir kultūrinis gyvenimas y-
ra gyvas — šventės, minėjimai,
kongresai suvažiavimai, de-
monstracijos, koncertai, ekskursi-
jos, paskaitos, mokyklos, kursai,
fondai, naujos knygos, laikraš-
čiai, žurnalai, chorai, teatrai, su-
sirinkimai... Ir medžiagiškai lie-
tuviai išeiviai turtėja. Tenka
džiaugtis, kad patriotinės lietu-
vių jaunimo organizacijos gra-
žiai veikia ir sulaiko savo narius

nuo ištautėjimo. Visi trokštame
ir tikimės, kad tautiniai susipa-
rte ir stiprūs mūsų jaunuoliai ir
jaunuolės ir ateityje grumsis su
svetima aplinka, tose grumtynė-
se dar labiau tautiškai sustiprės
ir liks ne tik patys ištikimi sa-
vo tautos laisvės idealams, bet
sulaikys ir grąžins prie lietuvių
bės ir vieną kitą tautiniai susy-
ravusį ir nutolusį nuo lietuviško-

sios bendruomenės jaunuolį ar
jaunuolę. Patriotinė lietuvių
jaunuomenė duos lietuvių išei-
vijai ir pačiai lietuvių tautai ir
naujų vadų ir naujų kovotojų. I-
jų rankas laipsniškai pereis ir
lietuvių išeivijos ateitis. Lietuvių
išeivija Amerikoje ir kitur ne-
mirs, nors jos gyvenimas toli nuo
savo Tėvynės gal dar ir ilgiau
užtruktų.

Tik du antikvariatai

Vilniuj ir Kaune veikia du vie-
ninteliai Lietuvoje antikvariatai.
Abu dirba sunkiose sąlygose ir
toli atsilieka nuo antikvariatų
Latvijoje ar Estijoje. Tokios įstai-
gos Vilniuje vedėjas Eugenijus
Dambrauskas "Lit. ir Meno" sa-
vaitraštyje aiškino, kad dažni
svečiai antikvariate, tai moksli-
ninkai, menininkai ir šiaip lite-
ratūros mėgėjai. Užsuka pasidai-
ryti ir turistai.

Populiariausi ir labiausiai per-
kami klasikų rinktiniai raštai,
meno leidiniai, Zomnės labai do-
misi Lietuvos istoriją, kraštotyra,
etnografija. Neužsiguli ir nuoty-

kių knygos, vadinami "detekty-
vai". Tų knygynų, superkančių
knygas, darbuotojai anksčiau ne-
maža metų yra dirbę leidyklose,
bibliotekose, Klientai, aplamai,
darą neblogą įspūdį — tai, anot
Dambrausko, įdomūs, kultū-
ringi ir išsilavinę žmonės. (E.)

— Kaunietis, kompozitorius
Benjaminas Gorbulskis laikomas
vienu produktyviausių lengvo-
sios muzikos kompozitorių šių
dienų Lietuvoje. Tik pernai jis
sukūrė 37 dainas. Jau 15 metų
jis bendrauja su poetu Vytautu
Blože — tai vadinama kūrybinė
draugystė.

Kompozitorius Balys Dvarionas

Į velionio, gimusio 1904 m. ir mirusio š. m. rugpiūčio mėn., kūrybos kelią ir gyvenimo vingius žvelgiant

VLADAS JAKUBENAS

Balys Dvarionas, pianistas, kompozitorius ir dirigentas buvo vienas ryškiųjų asmenų muzikų tarpe dar Nepriklausomoje Lietuvoje. Laimingų aplinkybių dėka jam teko iškilti į pirmąją vietą dabartinėje Lietuvoje. Jo žvaigždė ypač suspindėjo per patį sunkiausią mūsų tautos gyvenimo laikotarpį — 1948–1952 metus.

B. Dvariono iškilimas buvo spontaniškas. Jam nereikėjo nė ypatingų prisitaikymo pastangų: viską nulėmė momentas ir konjunkūra. Prie šios temos dar grįšime. Kol kas apžvelkime B. Dvariono vaidmenį Nepriklausomoje Lietuvoje.

Dvariono veikla ir kūryba nepriklausomybės metais

Balys Dvarionas buvo vienas iš 12 vargonininko ir muzikos veikėjo Antano Dvariono — Dvarionavičiaus vaikų stambioje lietuvių R. Kat. parapijoje Liepajaus uostamiestyje, kuris klestėjo ir augo caro laikais. Ne tik Balys, bet ir daugelis jo seserų ir brolių studijavo muziką ir vėliau Lietuvoje (kaip kurie Latvijoje) užėmė įvairias muzikines tarnybas. Negalėdamos jų visų nei atminti, nei pažinti, paminėsiu tik vieną, Kauno operos artistę Juliją Dvarionaitę-Montvydienę, kuri nuo 1921 m. praturtino mūsų operos personalą malonių gerai valdoma, nors ne par stipriausiu balsu (lyrinė koloratura). Vėliau netekus balso, ji, būdama gera pianistė, perėjo į akompaniatorės darbą.

Balys buvo laikomas ypatingu talentu savo šeimoje. Pati jo išvaizda (ilgokais plaukais, lieknas, su kažkokia sustingusio ilgesio, ar nepasitenkinimo, tolimų miglotų horizontų siekimo išraiška) vertė laukti iš jo kažko ypatingo. Balys Dvarionas toks ir buvo: amžinas ieškotojas, sunkiai galįs sukoncentruoti visas pastangas vienam muzikos šakon. Pianistiniais gabumais jis pasižymėjo iš mažens; Lietuvai kuriantis, atvyko į Kauną jau su toli pažengusia technika. Kas jis toks: pianistas, kompozitorius ar dirigentas? Atrodo, kad šis klausimas liko jam pačiam galutinai neišspręstas nei jaunystėje, nei tolimesniame didelių pasiekimų laikotarpyje.

Gavęs stipendiją, 1921 m. Balys išvyko studijuoti Leipzig, Vokietijoje. Pakliuvo į garsaus prof. Teichmuller klasę, kuris yra išaukęs daug pianistų, bet ir dažnai sugriūdaves solistines karjeras, pervargindamas mokinių rankas. Siekdamas apvaldyti virtuosinę techniką, skambindamas ištaisomis dienomis, B. Dvarionas irgi pajuto didėjantį rankų skausmą. Profesoriaus nuomonė buvo, kad Dvariono rankos ne per daug tinkamos virtuosiniams fortepijono reikalavimams ir patarė specializuotis kaip koncertiniam vargonininkui. Jaunas Balys nenusiėjo; persikėlė į Berlyną pas garsų pianistą Egon Petrį, kuris taip gi garsėjo sugebėjimu suteikti studentams išlaisvintą techniką. Po metų Dvarionas grįžo į Kauną pajėgiu, nors ir ne virtuosinio tipo pianistu. Gavęs piano mokytoją vietą Konservatorijoje, B. Dvarionas pasijuto suvaržytas siauro, operos dominuojamo Kauno muzikinio gyvenimo. Ieškodamas būdų pasireikšti, jis pasišventė liet. fortepijoninės literatūros iškėlimui į viešumą. Po jo pirštais suskambėjo M. K. Čiurlionio ne tik smulkios preludijos, bet ir stambesni kūriniai; užgirdome abi J. Gruodžio sonatas, S. Šim-

kuas „Siluetus“, K. V. Banaičio „Sutemų giesmes ir vizijas“, Vl. Jakubėno „Iš pasakų krašto“. Su violončelistu D. Berkovičium buvo atlikta K. V. Banaičio „Sonata Rapsodija“.

1936 m. J. Bieliūnas, mūsų operos veteranas solistas, netekęs balso dėl badymo pasidaryti dramatinio tenoro (tokių nebuvo mūsų opejoj), buvo paskirtas Radiofono direktorium. Buvo tai reto gyvumo ir iniciatyvos pilnas asmuo. Dirigentu jis pasikvietė jau šioje sirtyje pusėtinai pasirodžiusį B. Dvarioną. Šiam ir atiteko reikšminga, pionieriška rolė mūsų simfoninės muzikos raidoje.

Isteigus Valstybės radiofoną, buvo sudarytas saloninio pobūdžio keliolikos narių orkestrėlis. Jis tik lengvai muzikai atlikti. Simfoninius veikalus grojant, jis teikė tik parodiją. Vienintelis pilno simfoninio sąstato orkestras buvo Valstybės teatre. Jis nebuvo per daug apkrautas, operoms einant porą kartų per savaitę. Bet Teatro rūmuose ėjo nuolatinė atskirų žinybų kova dėl patalpų repeticijoms. Susidomėjimas simfonine muzika jau buvo pradėjęs kilti. Valstybės teatras net buvo įpareigotas ruošti simfoninius koncertus. Bet tai vystėsi sunkiai, kitoms teatro žinyboms protestuojant. Norint plėtoti simfoninę muziką, buvo reikalingas antras, vien tik tam skirtas orkestras. Kaimyniniai Latvijos ir Estijos radiofonai jau turėjo gerus simf. orkestrus. Pas mus prie taupios min. pirm. J. Tūbelio politikos, Valstybės teatrui suėdant stambią biudžeto dalį, apie papildomas, muzikai skirtas išlaidas negalima buvo nei užsiminti.

Tačiau Švietimo ministerija leisdavo už „ubagišką“ atlyginimą, „specialiam reikalui“ panaudoti iš kitų biudžeto pozicijų neišnaudotas sumas, pasisamdyti keletą konservatoristų. Kartais pavykdavo juos padaryti pastoviais „bandomais“ orkestrantais. Radiofono orkestrui pradėjo vis mažiau trūkti iki „pilno“ simf. sąstato. Buvo pradėta rengti net viešus koncertus su gera simfonine programa Kaune ir provincijoje. Čaikovskio ar Beethoveno simfonijos praskambėdavo, tiesa, viršydamos „polėkį“, bet ne detaliu tikslumu. Suprantama, kad mokiniai-orkestrantai buvo toli nuo tobulybės. B. Dvarionui reikėjo pridėti čia daug papildomo darbo. Tačiau, nuosekliai vartojant psichologinį lošimą su taupiais vyriausybės organais, pamazų ir nejučiomis buvo laimėtas antras pilno sąstato simf. orkestras.

Šio „sąmokslu“ aktyvūs nariai buvo Juozas Bieliūnas — Radiofono direktorius ir Balys Dvarionas, su gaivalingu noru diriguoti, nors ir sunkiausiomis sąlygomis. Tam tikrą pastovią pagalbą teikė „Lietuvos Aido“ recenzentas Vl. Jakubėnas, „prastumdamas“ į oficiozą reikiama momentu kronikos žinutę, straipsnį ar recenziją.

Šio viso reikalo finalas buvo liūdnas Dvarionui, bet naudingas orkestrui. 1939 m. pavasarį, po ultimatumo ir Klaipėdos krašto atplėšimo, ministru pirmininku pasidarė kun. V. Mironas. Radiofono orkestro dirigentu, komp. Stasiui Šimkui pata-riant, buvo paskirtas Jeronimas Kačinskas. Jis parodė nepaprastą sugebėjimą „išvalyti“ orkestro skambesį, jo intonaciją, detaliu tikslumą. Jau karui prasidėjus,

orkestras su didžiausiu pasisekimu viešai koncertavo Kaune, vėliau Vilniuje, kur lenkai stebėjosi jo intonacija ir tikslumu. Vėliau, jau kaip Vilniaus Filharmonijos orkestras, jis žavėjo vokiečius kariškius savo aukštu lygiu.

B. Dvariono nuopelnai, šį orkestrą „po trupinėli“ surenkant beveik iš nieko, buvo užmiršti. O jie tikrai verti paminėjimo. Vėliau B. Dvarionas vis dėlto dažnokai būdavo „dirigentas-svečias“ Vilniaus Filharmonijoje.

Kitas B. Dvariono pašaukimo „sąpnas“ — kompozicija nepriklausomybės laikais nedaug tegavo pasireikšti. Buvo žinoma, kad Leipzige ir Berlyne jis mokėsi pas gerus profesorius ir kad „daug rašinėjas“. Jau konkretus, stambus darbas buvo baletas „Piršlybos“, pastatytas drauge su J. Gruodžio ir V. Bacevičiaus trupais baletais Kauno Valstybės teatre, autoriams diriguojant. Jame buvo parodyta rimta kompozicinė technika, geras baletinės muzikos uždavinio supratimas, idomus liaudiškų motyvų, ypač sutartinį panaudojimas šokiui lydyti. Tačiau visame tame kažkaip trūko vienijančio savosios asmenybės priedo.

Aplamai galime tarti, kad B. Dvarionas buvo pilnai pripažintas, kaip rimtas pianistas, taigis ir temperamentingas, smulkiais netikslumais nesidomįs dirigentas, galįs taigi visai padoriai kai ką sukompanuoti (kaip tai įprasta dirigentams).

Dvariono reikšmės pokario metais

Priartėjo tragiškos 1944 vasaros dienos. Pro paskutinių savaitų Kauno prisiminimų miglą lyg aiškiai matau B. Dvarioną, pamiurusį, žvilgsnį įsmeigusį žemėn, kalbantį: „Aš neliksiu... Aš esu Vakarų kultūros... vokiečių kalbą moku iš mažens. Aš Vokietijoje dirguosiu“...

Išėjo kitaip. Aptardamas tarybines sąlygas, pasitraukus į Vakarų stipriausios jėgos, pradėsiu nuo to įvykio, kuris visą B. Dvariono gyvenimą nukreipė kita linkme. Tarpe gausių kompozicinių darbų režimo reikalams, 1946–1947 m. B. Dvarionas sumanė parašyti koncertą smuikui su orkestru — lietuvių literatūroje tada dar visai naują žanrą. Ir jam pavyko sukurti sau bene geriausią kūrinį. Nesigainiojant moderninių efektų, prisilaikant santūrios, maždaug neoromantinės harmonijos, panaudojus efektingai liaudies dainų, o paskutinėje greitoje dalyje sutartinį melodijas, susidarė veikalas patogus smuikui su gerai orkestruota pagyda, pilnai priimtinas gero skonio muzikams, ne per ilgas, ne per trumpas, nepretenduojas ir originalumą, bet išsiskirias idomais liaudiškais motyvais.

Balys Dvarionas savo koncertą įteikė vadinamam visasąjunginiam konkursui. Vienbalsiu sprendimu jam buvo skirta Stalino (dabar Lenino) premija: šimtas tūkstančių „senujų“ rublių.

Kodėl? Pirmiausia, B. Dvariono veikalas galėjo būti tikrai geresnis už kitų konkurentų. Tačiau, neabejotinai buvo ir kitų aspektų. Viena: 1948 m. Ždanovas, karą metu fanatiškai gynęs Leningradą, pradėjo, Staliniui pavedus, akciją prieš menininkus, kaltindamas, kad jie karo metu „užmiršo“ ir vėl nukrypo į „vakarietišką formalizmą“. Toks meno „valymas“ jau buvo vykdomas ir 1935 m., kai Stalinas išėjo iš antro veiksmo Sostakovičiaus operos. Dabar vėl laik-

Kompozitorius Balys Dvarionas pastaraisiais savo gyvenimo metais. Nuotr. A. Baryso

raščiai ir žurnalai buvo pilni piktų straipsnių; vyko posėdžiai, vieši kaltinimai ir vieši kaltės išpažinimai. Net senukas Gruodis turėjo perskaityti išpažinimą, kad dažnai ėjęs netikru, neliaudišku keliu savo kūryboje. Keistu sutapimu, jis netrukus mirė (1948 m.). Taigi, atmosfera visos Sovietų Sąjungos menininkų tarpe buvo lyg pelės po šluota.

Antra: Pabaltijo kraštai, nors ir „saugiai inkorporuoti“, Vakarų valstybėms to fakto nepripažįstant, pasiliko lyg negyvatų žaidė. Lietuvoje, be to, dar vyko partizanų pasipriešinimas.

Ir štai, pabaltietis lietuvis įteikia konkursui veikalą, kuriame nėra ko bijoti, viskas atitinka reikalavimus: santūri, melodinga, romantiška linija, idomūs liaudiški motyvai; ir veikalas visuma visai gražaus lygio.

Nenuostabu, kad B. Dvarionas ir jo premijuotas veikalas praskambėjo per visą Sovietų imperiją. Koncertas buvo išleistas; jis buvo įtrauktas į privalomųjų tarybinių koncertų sąrašą, kuriuos turi pažinti kiekvienas smuiko klasės absolventas.

Iš to sekė daug kas. Veikalą privalejo nusipirkti bent visos muzikos mokyklos. Pats Dvarionas galėjo atlikti didelės koncertinės kelionės, veždamasis smuikininką, kuriam dedikuotas kūrinys. Esant orkestrui, jis pats ir dirigavo. Kitose aplinkybėse galima buvo atlikti koncertą su fortepijono pagyda. B. Dvarionas gaudavo tada pasirodyti kaip pianistas. Premijuotas, nuosavas kūrinys padidino gastrolių galimumus po satelitinį užsienį. Visa tai pastatė B. Dvarioną į išskirtinę padėtį ir Lietuvoje. Gal tai mažiau atsiliepė tarnyboj, kur jis jau buvo pakeltas profesorium. 1958–61 m. jis buvo pasidaręs Filharmonijos vyriausiu dirigentu. „Jaunimui“ jį iš tos pozicijos išstūmus, jis tai skaudžiai išgyveno.

Stalino premija už smuiko koncertą, netrukus dar antra už kažkokią muziką filmui padarė B. Dvarioną žymiu Lietuvos kompozitorium. Pradėjęs gausiai komponuoti, tuoj rusams sugrįžus, jis ir toliau pasiliko itin produktyvus visokiuose muzikos žanruose. Jo sukurtas du koncertai fortepijonui vienas valtornėi (french horn), dvi simfonijos ir keletas simfoninių poemų orkestrui; 1958 m. pastatyta opera „Dalia“. Be to daugybė visokių smulkesnių kūrinių, tiek instrumentams (variacijų fagotui su fortepijonu), tiek chorui ar solo dainavimui. Iš daugelio

pozitoriai. Juzeliūnas, J. Balsys, J. Indra ir kit.

Grynai muzikiškai vertinant, tai vargu ar teisinga. Neteko man masiškai išlausyti B. Dvariono kūrybos; kas girdėta, teikia kiek trafaretinio, bespalvio įspūdžio, nors ypač fortepijono miniatiūrose pasitaiko meistriško išbaigimo. Iš to, ką teko girdėti, tai premijotasis smuiko koncertas stovi visa galva aukščiau už kitus Dvariono veikalus. Naiviu, šviesiu melodingumu išskirtina daina „Žvaigždutė“, gražiu, lyriškai iškilų arijų esama ir ope-roje „Dalia“.

Kanjerinis iškilimas uždėjo B. Dvarionui visokių pareigų. Reikėjo stoti partijon; konkursus laimint, reikėjo kabintis „anoje pusėje“ itin svarbius ordenus; suprantama, reikėjo rašyti oficialiai patriotinius veikalus, kaip 1950 m. drauge su J. Švedu naują LTSR himną. Laimėtas ir užsitarnavusio SSSR artisto titulas, daug svarbesnis negu vietinis — respublikinis. Idomu, kad opera „Dalia“ bestatant, buvo susidurta su kritika (menine ar politine), reikėjo kažką keisti ir taisyti. Dvarionas atsisakęs bet ką keisti; matyt jautė, kad gali sau tai leisti, nes opera nebuvo numyta ir ėjo be pakeitimų. Tai buvo 1958 m. Chruščiovo „laisvės“ ir Dvariono iškilimo apogėjus.

Mudviejų pažintis

Lietuvoje mano santykiai su B. Dvarionu buvo korektiški, bet nebuvo išskirtinai artimi. Užtat čia Amerikoje nuo 1958 m. išsivystė korespondencija, kuri dvelkė lyg ir tikra draugyste. Dvarionas rašydavo 1–2 laiškus per metus, dažnai iš provincijos, įsigėres, kaip jam buvo įprasta. Laiškai buvo įdomūs ir originalūs; šalia pagrindinės lietuvių kalbos juose buvo pilna citatų vokiškai, rusiškai, lenkiškai, net

ir angliškai. Buvo jaučiamas aštrus, net piktas humoras bei ironija (dažnai gudriai tai pasakant tarp eilučių) režimo atžvilgiu. Galima buvo regėti daug užkulisų muzikos ir bendros politikos sferose.

Ne visai aišku dėl ko, ar dėl „Dalios“ kritikos, ar ryšium su „nuvertimu“ nuo vyriausio dirigento pozicijos, Dvarionas buvo piktuoju su LTSR kompozitorių sąjunga. Viename laiške (berods iš viešbučio Šiauliuose) jis rašė: „Vilniuje dabar mūsų kompozitorių sąjungos plenumas. Aš — „otsutstvoju“ (rusiškai „manęs ten nėra“). Zinau, kaip ten bus: mala, mala visi liežuviams, o pasakui... Pakalnis“. Kompozitorius ir dirigentas J. Pakalnis 1948 m. nusizūdė, smarkiai kompozitorių „plenume“ iškritikuotas už „vakarietiškus nukrypimus“. Iš tikrųjų Pakalniui vargu ar tada grėsė realus pavojus; prasidėjęs Ždanovo akcijai prieš menininkus, Stalino laikų dvasioje visur turėjo praeiti valomoji banga. Mūsų kompozitorių sąjungos greičiausiai buvo suprojektuota vienas viešai papeikti, kitus, kaip užsitarnavusį J. Gruodį, priversti patiems „prisipažinti“. Dvariono laiške gi šis epizodas laikytinas tikrai meistrišku. Panašiu, daug sakančių, „nedasakymų“, kuriuos tik aš vienas galėdavau suprasti, buvo ir daugiau. Šiaip Dvariono laišškai rodė asmenį aštrios inteligencijos, plataus apsiskaitymo ir visokeriopų interesų; kartu gi visko pertekusį, dažnai nusivylusį, kenčiantį dėl intrigu. Kai kas buvo suprantama: linkimas alkoholin lydyje B. Dvarioną visą gyvenimą; neatimdavo jam sąmonės, bet kenkė tarnybiškai. Atrodo, kad vienas svarbiųjų argumentų jo priešų pusėje, nušalinant jį nuo Radiofono dirigento pozicijos 1939 m. iš-

(Nukelta į 6 pusl.)

10-OJI IR PASKUTINĖ 1972 METŲ EKSKURSIJA Į LIETUVĄ!!!

1972 METAIS WALTER RASK-RASCIAUSKAS NUVEŽE NET 9 EKSKURSIJAS Į LIETUVĄ: VISOS BUVO PILNOS. KALĖDŲ IR NAUJU METU LAIKU RUOSIAMA DAR VIENA KELIONĖ. NORINTIEJI PRALEISTI METU SVENTES SU ARTIMAISIAIS LIETUVIJOJE. SKUBĖKITE REGISTRUOTIS — YRA TIK KELIOS LAISVOS VIETOS.

ISVYKSTA GRUODŽIO MĖN. 21 DIENĄ — GRĮŽTA SAUSIO MĖN. 4 DIENĄ (14 dienų).

11 DIENŲ PRALEIDŽIA LIETUVOJE.

KAINA: NUO NEW YORKO — \$660.00

NUO CHICAGOS — \$760.00

Taip pat paruošime kvietimus giminėms atvykti į Ameriką. Dabar pats laikas pradėti rūpintis iškvietimu 1973 metų vasarai.

AMERICAN TRAVEL SERVICE BUREAU

9727 S. Western Avenue

Chicago, Illinois 60643

TELEFONAS (312) 238-9787

5% PER YEAR

Earn interest from date of deposit to date of withdrawal on Regular Passbook accounts.

INTEREST COMPOUNDED DAILY

PAID QUARTERLY

We pay highest rates permitted by law.

ASSETS OVER \$175,000,000
RESERVES OVER \$15,700,000

STANDARD FEDERAL

SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION OF CHICAGO

4192 ARCHER AVENUE AT SACRAMENTO • CHICAGO, ILLINOIS 60632 • 847-1140

OFFICE HOURS • Monday, Tuesday, Thursday & Friday, 9 a.m. to 8 p.m.

Saturday, 9 a.m. to 12 Noon • Wednesday, no business transacted.

Jaunos Grandinėlės viešnagė

Išpūdžiai ir prisiminimų pluoštai po kelionių ir koncertų Europoje

Sokėjų nuotrauka ir straipsniu „Bernsteinketchen erinnert an die Heimat der Eltern“ Bonnos dienraštis „General Anzeiger“ pristatė Fed. Vokietijos sostinės ir apylinkių gyventojams Clevelando šokėjus. Ir kiekvienam vietos lietuviui ir mums svečiams iš Amerikos buvo malonu matyti Vokietijos miestuose Bonnoje, Hamburge, Stuttgarte ir kitur plakatus, skelbiančius „Grandinėlė... praesentiert Litauische Volkstaenze“. Lygiai kiekvienam kilo nuotaika, skaitant net tolimesnių miestų laikraščiuose „Oldenburgisches Volkszeitung“, „Nord-West Zeitung“, „Luebecker Nachrichten“ pranešimus „Das Ensemble tritt auf der Buehne in original litauischen Volkstrachten auf und praesentiert in einem fast zweistundigen Programm etwa 20 litauische Volkstaenze“.

Bet ne čia viskas prasidėjo, ne Bonnoje pirmas šokio žingsnis žengtas. Jau prieš metus klevlandiečio B. Gražulio laiškei Europon ir A. Sagienės tolimesnės pastangos ir darbai pradėjo pailgva neįtikėtą Grandinėlės kelionę ryškinti ir konkrečiai formuoti. P. Amerikos patirtis leido mažiau bijoti, daugiau laisviau dirbti. Be komitetų, kelių žmonių pagalba, tėvų ir šokėjų pritarimu Europinės kelionės ruošą prasidėjo.

Darbu įtampa ir rūpesčiai pasiekė ir Clevelando dienraštis „Plain Dealer“ atskiram straipsnyje „Lithuanian Leap“ iškėlė

pamokymų, žinoma, neužteko. Tolkon turėjo ateiti kiekvieno jaunuolio namų aplinka, kurioje iš mažumėlės šeima, mokykla, organizacijos ruošia naują žmogų gyvenimui ir reprezentacijai. O kituose kraštuose gyvenantiems yra veik lygiai žingeidū matyti Amerikos žemėje užaugusius lietuviukus ir scenoje, ir šalia jos. Tad be koncertinio pasirošimo kiekvienam grupės dalyviui buvo reikalingas ir asmeniškas pasitvarkymas, bendras lietuviškas susipratimas. Kaipgi kitaip? Visoje Europos kelionėje, tiek koncertuose, tiek pobūviuose, susitikimuose ir pokalbiuose Grandinėlės jaunuolis jautėsi ir buvo visų matomas kaip veiklios organizacijos dalyvis — šokėjas, muzikantas, Amerikos lietuviškos visuomenės dalelė, savos, pasaulyje pasklidusios lietuvių tautos gyvas narys. Visa tai kiekvienam dvasiniai apimti ir vykdyti reikėjo nemažai jaunystės, sveikatos, ryžto, kantrybės ir truputį talento.

Spektaklių karštyje

Nuo Londono iki rasojančio Manchesterio Grandinėlė Anglijoje paliko lietuviško šokio žingsnius, nuotaiką.

„Ne vienam išriedėjo ašara ir pro ją mes matėme Lietuvą“, kalbėjo po Londono spektaklio Lietuvos atstovai p. Balickas.

„Tas plojimas (šokėjams) negainui imdavo praktiškai net viduryje šokio ir tęsdavosi iki pat pabaigos arba, tiksliau sakant, iki

krašto. Veik šalia kiekvieno „Raihauso“ aikštės plote vyksta liaudiški pasirodymai. Ir mūsų tėvų žemės reikalui ir garsinimui reikia tik grupės susiklaususių jaunuolių, kurie ir paprastu liudies šokių traukių žiūrovų minios dėmesį. Grandinėlė sudarytų sąlygų rėmuose savais pasirodymais stipriai domino Vokietijos miestų gyventojus, lietuvių ir kitų kraštų turistus. Gauti pridediniai pakvietimai šokti Hannover, Stresoj (Italijoje) ir kitur, bet teko laikytis plano ir tenkintis gautais komplimentais.

„Clevelando lietuviai šokėjai (Die litauischen Taenzer) užsitaravo iš žinoviškos publikos audringą pritarimą (stuermischen Beifall) ir kvietimą kartoti“, rašė „Stuttgart Zeitung“ po sėkmingo Grandinėlės koncerto Killesberg'o Freilichtbuehne.

„Maloni ir graži grupė, rodanti pilną harmoniją, ko apie šių dienų šokius negalima pasakyti“, pratarė Hamburgo televizijos programos direktorius, stebėjęs Grandinėlės koncertą Timendorferstrande savam filmavimui.

„Nuosirdžiai ir ilgai užsėdintų katučių susilaukė šokėjų atlikti Kepurinė, Pakeltkojis, Lenciūgelis, Aukštaičių kadrilis ir eilė kitų lietuviškų šokių. Be lietuvių, koncerto klausėsi ir šimtai vokiečių. Ansamblis pasirodė kaip darnus, vieningas, meniškai pajėgus kolektyvas, kuris dalykiškai pademonstravo lietuviškų taut. šokių grožį bei lietuviš-

Popiežius Paulius VI ir Grandinėlės šokėjos

vome ir laisvalaikio, autobusų belaukiant ir priešpiečius bevalgant. Vis norėdavome gyventi šokio sceniniu pasauliu, kur nesijaučia lankomo krašto aplinka, nuotolis, namų ilgesys, nuovargis; kur kiekvienas gali užmiršti save, kelionės nepriteklis, nemalonumus. Ir tai buvo gražu. Gražu, nes jaunas žmogus (kai nori) gali sugebėti gražius darbus atlikti, save parodyti ir pasaulį pamatyti.

Zymius asmenis belankant

Grandinėlė ne tik šoko, grojo, bet organizatorių talka lankė oficialius krašto pareigūnus ir ...

„Jie (šokėjai) pripildė Bonnos rotušės „Gobelinsaal“ linksomis liudies dainomis, išpintomis melancholiškais akordais“, rašė Bonnos dienraštis „General Anzeiger“. „Buergermeister Michael Hitz visus priėmė ir sostinės atminimui dovanojo kiekvienam „Porzellanterchen“ su Bonnos motyvais“, tęsė toliau minėtas Vak. Vokietijos sostinės laikraštis.

Bonnoje Grandinėlė taip pat buvo priimta prezidentūroje. Kun. V. Šarkos rūpesčiu, tai buvo pirmoji tokios didelės grupės lietuvių viešnagė Vokietijos prezidento įtaigoje. Spaudos šefas visiems grupės nariams aiškino Vak. Vokietijos valdžios struktūrą, atsakinėjo į klausimus ir laukėme prezidento Dr. Gustav W. Heinemann (taip buvome informuoti). Prezidentui neatvykus,

buvom pavaišinti apelsinų sunka, atsiprašanč, buvom pakviesti vėl atsilankyti ir su linkėjimais išleisti į Hamburgą.

Hamburgo miesto senato direktorius Carl H. Bonnet, išpu-

dingame grupės delegacijos priėmimo, džiaugėsi galįs miesto senato vardu Grandinėlę pasveikinti, reikė pasitenkinimą, kad jaunimas neužmiršo savo vyresniųjų tėviškos Lietuvos ir net jos

Jaudinančiais mūsų brolių tėvynėje kančios epizodais išmarginta, iš pirmųjų šaltinių paruošta dokumentuota

MATO RAIŠUPIO

knyga

DABARTIES KANKINIAI

Lietuvos vyskupų, kunigų ir tikinčiųjų kryžiaus kelias pirmoje ir antrojeje Sovietų okupacijoje

Jau atspausdinta 8-ju „Krikščionio Gyvenime“ knygų serijos tomu. Si 436 pusl., kietais viršeliais, su daugeliu iliustracijų knyga gaunama už 10.00 dol., perkant ją atskirai. „Krikščionio Gyvenime“ prenumeratoriams, išimties keliu, ji atiduodama už pusę kainos. Tai privilegija gali naudotis ir nauji prenumeratoriai. Užpildžiusieji ir atsuntusieji šią atkarpėlę nurodytuoju adresu gaus knygą paštu į namus.

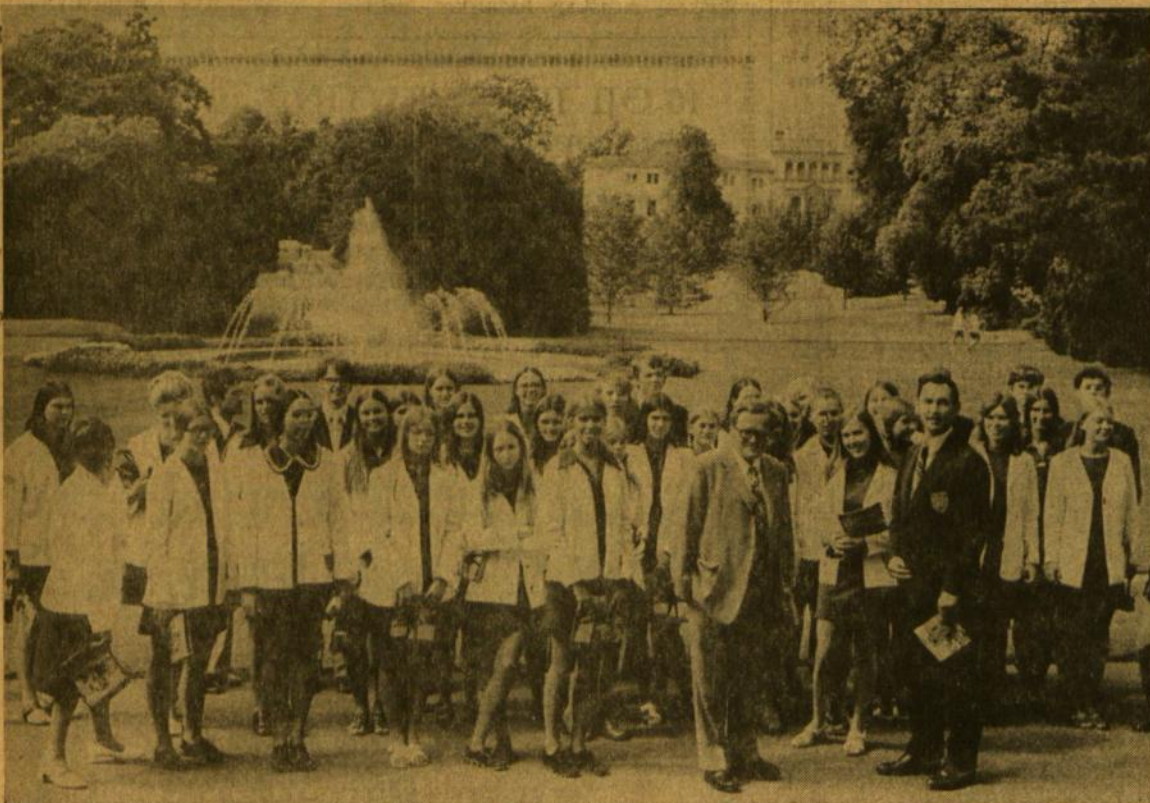
ATKARPELĖ

„Krikščionio Gyvenime“ Administracija
4515 West 63 Street
Chicago, Ill. 60629

☐ Prašau įrašyti mane į „Krikščionio Gyvenime“ prenumeratorius, atsiųsti M. Raišupio „Dabarties Kankinius“ už pusę kainos (\$5.00) ir siuntinėti ateityje išsiančias šios serijos knygas su 25% nuolaida.

☐ Prašau atsiųsti egz. „Dabarties Kankinių“.
☐ Siunčiu prenumeratorio mokestį už „Dabarties Kankinius“ \$5.00.
☐ Siunčiu už egz. „Dabarties Kankinių“ \$
☐ Atsiųsiu, gavęs knygas.

Vardas, pavardė
Nr. ir gatvė
Miestas ir valstybė
Z. p. Code

Grandinėlė Vakarų Vokietijos Prezidentūros sodelyje

šokėjų malonų kelione nustebiama: „I can hardly believe it. But we're actually going... this summer“, — Živilė Kliortė. The Cleveland press: „Lithuanian dance troupe is set for European tour“ Milt Widder dar pridėjo: „The accomplished dance group, one of the great amateur organization in the country“, Zodžiu, Grandinėlės išvykos ruošą jautėsi visame Clevelande ir lietuviškų laikraščių, radijo dėka viso krašto lietuviškoje visuomenėje. Ir ne be reikalo. Tai ne atostoginis pasivažinėjimas, bet koncertinė viešnagė.

Važiavome lietuvišką šoki ir save parodyti

Šoki, muziką gali surepetuoti. Grandinėlė šiuo atžvilgiu, talentų ir sąlygų ribose, pilnai pasirošė. 2-ju val. programa, šokių turnirai, jų pobūdžiu, atlikimu, buvo sudėta kiek begalima įdomesnė, patrauklesnė, auganti. Savų ir svetimųjų tarpe savęs parodymui, reprezentacijai grupės ribose turimų repetitijų, trumpų

kito šokio pradžios“, Europos Lietuvis, Nr. 33.

„Norėjusi šią grupę matyti ne kelis kartus, bet keliolika“, rašė E. Lietuvyje ponis B. Valterienė. „... man nėra tekę matyti taip absoliučiai natūralios šypsenos“, komplimentas B. Valterienės Grandinėlės „Dukters“ šokėjai.

„Absolutely great“, po koncerto pareiškė Manchesterio vyr. policijos vadas. „Kostiumai puikūs ... Jūsų jauna mergina vedė šokių orkestrą pasakiškai“.

„Nežiūrint mano pažinties su lietuvišiais tik šis vakaras (šokių koncertas) padėjo man pažinti jūsų kultūrą, tradicijas“, — Fred Lee, Manchesterio miesto tarybos narys.

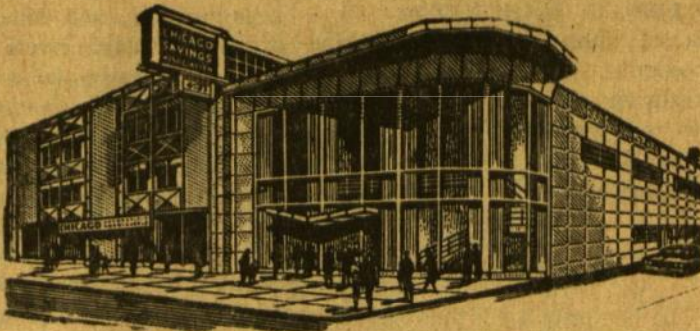
Bonnos, Hamburgo, Baltijos pakraščio Timendorferstrande, Stuttgarto ir kaimyninių miestų žmonės, televizijų filmos užfiksavo lietuviško šokio figūrų žaismą Vokietijos žemėje. Nors ir ne pirmą kartą, bet vis su dideliu jautrumu. Europa yra nuotaikos pasaulis, liudies šokio, muzikos

kos kultūros puoselėjimo vaisius. Ivaizriaspalvius menininkus stebėjo minios žmonių, o visa eilė fotografų bei filmuotojų šokėjus mėgino pasiimti bent nuotraukose. Tai keli sakiniai iš ilgesnių Grandinėlės šokėjų aptarimų, kurie buvo patalpinti Stuttgarte leidžiamame biuletenyje „Lietuvis“.

„Jie stebino žiūrovus vis naujomis figūromis (immer neuen Kombinationen) ir veik profesionaliai atrodančiais šokių vaizdais“, po didžiule šokėjų nuotrauka rašė „Stuttgarter Nachrichten“.

„Jūsų šokiuose išlaikytas liudies charakteris, liudies meno tęstinumas“, aiškino V.E.L.S. direktorius kun. dr. Celičius iš Bad Woerishofen.

Siuos ir eilę kitų atsiliepimų girdint, reikia nemėgti koncertų, nemylėti mūsų šokių, kad galėtum pasitenkinti tik ekskursine jaunimo kelione. Nors ir ne visą laiką šokome, ne visą laiką grojome, bet į šokių judesius, figūras, melodijas, nuotaiką grįžda-

6% PER ANNUM ON CERTIFICATES OF \$5,000 OR MORE Two Year Maturity	5 3/4% PER ANNUM ON CERTIFICATES OF \$1,000.00 One Year Maturity	5 1/4% PER ANNUM 3 or 6 month term Minimum \$1,000.00	5% PER ANNUM ON ALL PASSBOOK ACCOUNTS
--	---	---	---

CHICAGO TAUPYMO IR SKOLINIMO BENDROVE. Jai bet kokių rūšių namų pagertimų duoda paskolas iki \$500.00 ir daugiau tinkamomis sąlygomis. O gal jums reikia pinigų kitokių reikalių? Ar jei neturite nuosavo namo ir jums nušiboda mokėti aukštas nuomos išgyvinti nuosavus namus.

DIVIDENDS COMPOUNDED DAILY PAID QUARTERLY
BET KOKIAIS FINANSINIAIS REIKALAIS KREIPKITES Į

Chicago Savings and Loan Assn.

Philomena D. Pakel President

6245 SO. WESTERN AVE.

TEL. — GR 6-7575

HOURS: Mon 12 P.M. to 8 P.M. Tues 9 to 1 Thurs 9 to 5 Fri 9 to 5 Sat 9 to 12:30

taut. šokius su dideliu pasisekimu toliau puoselėja. Garbė jums — baigė savo oficialų pasveikinimą Hamburgo senato direktorius.

Stuttgarte, šį jaukų miestą Grandinėlė pasiekė šeštadienio vakare. Koncertas sekmadienį. Oficialiems vizitams nėra laiko. Bet ir tai sekmadienio koncerte grupė ne tik šoko, karščiu praka-tavo, bet „Virginia Reel“ šokių sveikino koncertan atsilankiusįj USA generalinį konsulą ir jo šeimą, o vokiškų „Windmuel-ler“ džiaugėsi vokiečių žiūrovų malonių priėmimu ir Baden-Wuerttemberg V.d. reikalų ministerijos atstovą Dr. Wottge su žmona atsilankymu.

Po Grandinėlės apsilankymo Romoje prel. L. Tulaba rašo:

(Nukelta į 7 psl.)

IS MODELINIŲ NAMŲ BALDAI Galima pirkti dalimis ir išmokėtina! 30% iki 50% nuolaida
SOUTHWEST FURNITURE CO.
6200 S. Western — Tel. GR 6-4421

UŽSAKYKITE DABAR GERIAUSIĄ DOVANĄ Į LIETUVĄ SPECIALIŲ RUBLIŲ PAŽYMEJIMUS

INTERTRADE EXPRESS CORP. pirmąsias pasakė apie tai, o jūsų giminės pri-tarė.

Su specialių rublių pažymėjimais jūsų giminės gali gauti viską, ką tik nori, už dalelę reguliarios kainos, kadangi kiekvienas specialus rublis yra vertas mažiausiai keturių reguliarių rublių ar net daugiau. Tai tas pats, ką jėti į krautuve su 100 dol. ir už juos gauti 200 dol. ar 300 dol. vertės prekių, o gal net daugiau. Specialūs rubliai taip pat gali būti paversti į reguliarius rublius aukščiausiu kursu.

SU PILNA GARANTIJA PILNU DRAUDIMU
TIK INTERTRADE EXPRESS CORP TEIKIA JUMS GREICIAUSIĄ PATARNAVIMĄ

Pažymėjimai pristatomi jūsų giminėms į namus maždaug per tris savaites. Vieno spec. rublio kursas yra \$2.35

TAS KURSAS APIMA VISKĄ NERA JOKIŲ KITŲ MOKEJIMŲ

Galite siųsti kokią tik norit sumą

REIKALAUKIT MOSŲ NE. MOKAMO LIUSTRUOTO KATALOGO

Į ženkliuko Ober

Užsakykite tik per

INTERTRADE EXPRESS CORP.

125 East 23rd Street
Penktas aukštas
New York, N.Y. 10010
Tel.: 982-1530

LABAI SVARBU AUTOMOBILIAI Tik trumpam laikui GREICIAUSIAS PRISTATYMAS

Sit'oma Speciali NUOLAI DA

ZHIGULI VAZ 2101

US \$3214.00

Jei užsakykite Zhiguli VAZ automobilį iki 1972 m. lapkr. 30 d., galėsit atskaityti \$50.00 nuo kainos.

MOSKVITCH 412 IZH

US \$3155.00

MOSKVITCH 408 IE

US \$3033.00

ZAPOROZHETS ZAZ 998

US \$2026.00

REIKALAUKIT SPECIALIAUS BIULETENIO SU AUTOMOBILIŲ PAVEIKSLAIS, SPECIALIAUS BIULETENIO

MES TURIM 23 METŲ SIAME BIZNYJE IR APARTAMENTAIS, NAUDOTAIŠ ROBAIS. REIKALAUKIT MOSŲ PATYRIMA TAIP PAT TURIM TOKSTANCIUS PATENKINTŲ KLIENTŲ.

NAUJI LEIDINIAI

● **LITUANUS**, Vol. 19, No. 2, Summer 1972, The Lithuanian Quarterly. Žurnalą redaguoja: Antanas Klimas, University of Rochester; Ignas K. Skrupskelis, University of So. Carolina; Tomas Remeikis, St. Joseph College, East Chicago, Indiana. Žurnalui taikoma taigi gausus redaktorius, techniškas ir administracinis štabas. Lituanių redakcijos ir administracijos adresas: Lituanius, P. O. Box 9318, Chicago, Ill. 60690. Žurnalas išeina 4 kartus metuose, prenumerata \$8.00.

Tai pačių lietuvių, daugiausia jaunosios kartos pastangomis ir rūpesčiu leidžiamas anglų kalba žurnalas, skirtas pirmoje vietoje lietuvių kultūros reikalams, pristatant juos plačiajam pasauliui, Gretimai puslapiuose nepamirštama ir mūsų bendro likimo kaimynų: latvių ir estų. Jie taipgi noriai bendradarbiauja Lituanius puslapiuose, liuddami savo tautos kultūrinius klotus. Tokių būdu Lituanius gera dalimi virsta viso Pabaltijo regiono kultūrinė tribūna. Šitai pačiam žurnalui teikia, sakytume, kone patrigubinto svorio ir platesnės apimties.

Lig šiol, kiek jaučiama, šito nepaprastos reikšmės leidinio išsilaikymo pagrindus vis dar buvo vyresnioji ateivių karta. Tačiau manytume, kad patį laiką būtų ieškoti būdų, kaip suburti žurnalą gyvybei reikalingą užnugarį jaunosios kartos mūsų šviesuolių jau gerokai prasiverčiusiuose klode. Būtu galima, kad dėl jaunosios kartos samoningumo stokos Lituanius pradėtų merdėti ar net baigtį savo dienas. Ypač dabar, kada jis savo numeriniu pasirodymu yra pasivijęs laika, o ir turiniu gerėti perspektyvos nemažėja, bet didėja. Jaunoji mūsų karta ne vien pati turėtų skaityti ir remti Lituanius, bet taipgi ji skleistų savo kolegų, pažįstamų bei kaimynų amerikiečių tarpe. Tai pulki mūsų jaunosios kartos šviesuolių veiklos dirva. Reikia tik laukti ilgų ir tiesių vagų.

WAGNER & SONS
Typewriters Adding Machines
Checkwriters
Nuomoja Parduoda—Taiso
NAUJOS NAUDOTOS
Virš 50 m. patikimas pataravimas
NAUJOJE VIETOJE
5610 S. Pulaski Rd. Tel. 581-4111

O kad Lituanius yra vertas ne ellinio dėmesio, tai rodo ir šio numerio angliskasis jo turinys: Editorials — Protes's in Lithuania not isolated (Stanley Vardys), Rusification (The New York Times); Features — Folk Meter and Latvian Verse (Valdis J. Zeps), Some Remarks about Simonas Vaisnora's 'Zemčiuga Teologiška or Margarita Theologica "Theological Pearl" of the Year 1600 (Gordon B. Ford, Jr.), Some Remarks about Jonas Kruopas' 1947 Edition of Martynas Mažvydas Catechism of 1547 (Gordon B. Ford, Jr.), Religious Persecution in Lithuania — Soviet Style (Albert J. Cantons), Condemned for Teaching Children Religion in Church (Rev. Juozas Zdebskis); Music and Dance — Fourth International Lithuanian Folk Dance Festival (Aldona Zalskas); Literature — The China Bowl (Jurgis Jankus); Book Reviews — Imants Ziedonis, "Kurzemite" (Rofa Ekmanis), Donum Balticum (Michael J. Kenstowicz). Žurnalas puslapius puošia puikios IV-sios lietuvių tautinių šokių šventės Chicagoje nuotraukos.

● **LIETUVIŲ DIENOS**, 1972 m. rugsėjo mėn. Nr. 7. Redaguoja redakcinė kolegija. Leidžia A. F. Skirius. Metinė prenumerata \$8.00. Redakcijos ir administracijos adresas: 4364 Sunset Blvd., Hollywood, Calif. 90029.

Naujasis žurnalo numeris didžiausia savo dalimi skirtas Bernardui Brazdžioniui, ilgamečiam "Lietuvių Dienų" redaktoriui, šiemet išėjusiam pensijon. Jis, šiemet išėjusiam pensijon, ir žurnalo redagavimą perleisdamas kitiems. Redaktorius ir poetas Bernardas Brazdžionis žurnalo puslapiuose gražiai pagerbtas atitinkamomis nuotraukomis, kitų įvairiais raštais bei atsiminimais. Duodamas visas puslapis ir pačios naujausios B. Brazdžonio poezijos, spausdinamas linksmas ir daug tiesos pasakantis pasikalbėjimas su pačiu poetu, Salia Bernardo Brazdžonio, kitų leidinio puslapių raštai ir nuotraukos skiriamiems praėjusios vasaros didiesiems įvykiams: Jaunimo kongresui ir Tautinių šokių šventei.

● **LAISKAI LIETUVIAMS**, 1972 m. rugsėjo mėn. Nr. 8. Lietuvių jėzuitų leidžiamas religi-

nės ir tautinės kultūros mėseninis žurnalas. Redaktorius — Juozas Vaisnys, S. J. Metinė prenumerata \$5.00. Redakcijos ir administracijos adresas: 2345 W. 56th St., Chicago, Ill. 60636. Pats redaktorius šiame žurnalo numeryje vertina praėjusį mūsų jaunimo kongresą, neįgalindamas jam kaip atrodo, ne iš pirmo lauztų priekaištų. Į klausimą — ar jau yra įvestas Trojos arklys ir Dievo miestai — atsako A. Rubikas. Puikios poezijos prozų puslapi duoda Nijolė Jankutė, pasakodama apie ilgesio gimimą. Skaitytoja domina ir Juozo Vaisnio, S. J., keliamas klausimas: Ar klausyti istačymo ar sąžinės? Idomu žurnale ir visa kita: mintys apie pasaulėžiūrą dabartiniame pasaulyje (Linas Sidrys), jaunimo, kalbos, ir kt. skyriai.

● **MEDICINA**, 1972 m. rugpjūčio mėn. Nr. 3. PLGS ir ALGS žurnalas. Redaguoja Henrikas Armanas, M. D., 1934 Wilkens Ave., Baltimore, Md. 21223. Administruoja Jadvyga Vytuvienė, D. D. S., 85-29 86th St., Woodhaven, N. Y. 11421. Metinė prenumerata \$10.00. Leidinys išeina 4 kartus metuose. Žurnalas gražiai leidžiamas, iliustruotas, duodas daug kronikinio, apžvalginio pobūdžio naujienų iš mūsų gydytojų socialinio bendravimo ir visuomeninės veiklos. Nepagailima ir studijinio pobūdžio straipsnių apie šandieninę medicinos mokslo raidą.

● **MUZIKA ZINIOS**, 1972 m. rugpjūčio mėn. Nr. 3. Leidžia Lietuvių vargonininkų ir muzikų sąjunga. Redaguoja V. Mamaitis. Žurnalo metinė prenumerata \$5.00. Redakcijos ir administracijos adresas: 309 Clark Place, Elizabeth, N. J. 07206.

Šiame numeryje, be kita ko, spausdinamas prof. J. Žilevičiaus autobiografinis pasisakymas, jo 80 metų sukakties progą. Aptariamas K. V. Banaičio operos "Jūratė ir Kastytis" pastatymas Chicagoje. Apie muzikos kritiką rašo St. Slizys. Iš paminio J. Strolisio palikimo spausdinamas jo raštas apie Klaipėdą, kaip derlingą muzikos darbo dirvą. Nepagailima ir muzikinės veiklos kronikos. Šį kartą žurnalo priedai: Prano Ambrazo "Trys giesmės": Jau Kristus kėlės (žodžiai kan. M. Vaitkaus), Giesmė į šiluvos Mariją (žodžiai kun. Stasio Ylos) ir Garbė Tau, Viešpatie (žodžiai Bern. Brazdžionio); Naujajio "Burtai". Balsui su fortepijonu pritaikė J. Zdanis, žodžiai Maironio. Tai vis "Muzikos Žinių" leidiniai.

● **Nauji Broniaus Budriūno kūrinių išleisti 1972 m.:**

- 1) Mišios "Garbė Tau, Viešpatie" — dviem arba vienu balsui (\$2.00),
- 2) "Mišijų giesmės" — chorui, dviem arba vienu balsui (\$0.50),
- 3) "Mišijų giesmės" — melodijų lapas (\$0.15),
- 4) "Tėve mūsų" — chorui arba bendram giedojimui (\$0.30),
- 5) "Audringi debesys virš Kauno" — fortepijonui koncertinis dalykas (\$1.50),
- 6) "Dainos gimimas" — solo balsui (\$1.00),
- 7) "Gyvenimo aidu" — žemam balsui (\$0.75),
- 8) "Marija, motina malonės" — II-ji laida su vestuvių mišiomis tinkamu posmu giedoti aukojimo metu arba jaunajai dedant gėles prie Marijos altoriaus \$1.00.

Šių kūrinių išleidimą finansavo: Danutė Mitkienė, Kunigų Vieniybės Connecticut apygarda, Irena ir Klemas Galiūnai, Pranas Baltakis, Victoria ir Mery Miller, Stėpas Bučmys ir Broniaus Budriūno Kūriniai leisti fondas.

Visi minėti kūrinių išleisti B. Budriūno Kūriniai leisti fondas, 2620 Griffith Park Blvd. Los Angeles, Calif. 90039. Galis \$5.00.3g1'f

Antikomentarai

PRANAS VISVYDAS

Nuo masinančių kvapnių nepabėga nei ir galingas menas. Taip atsitiko su Viktoro Vizgirdos tapyba Los Angeles mieste.

Šių metų vasarą, Lietuvių Dienos proga, parapijos salėje vyko V. Vizgirdos paveikslų paroda. Po sale esančioje virtuvėje šaujos šeimininkės gamino sveikiam tradicinius gardumynus: dešras, kopūstus, bulves, vištieną. Suprantama, seilę varvinantis kvapas pasisklido salėje.

O kas čia tokio. Paveikslų grožis nuo to nė kiek nenukentėjo. Net įgavo naują, sakytum, lie-tuvišką dimensiją. Kvapniai kažkaip derinosi prie sodrios, žemiškos V. Vizgirdos paletės. Giliai paveikti, žiūrovai ilgai vaikščiojo, ilgai meditavo, rinkdamiesi peizažus pirkimui. Vienas tarė: — Anksčiau jo tapyba manęs visai netraukė. Lyg ir sunki, lyg ir rūškana. O dabar matau, jog tai didelis menas. Norisi prie jo ilgiau pabūti. Lyg ir jaučiu visomis pajautomis.

Patarčiau rengėjams ir kitose parodose išnaudoti uoslinę dimensiją. Vienam tapytojui tikų šokolado, kitam cinamono, trečiam rauginių agurkų, arba net kepmos duonos kvapas. Yra gi įvairiausių aromatų. Priklausio, kokio pobūdžio tapyba.

Tenepagalvoja V. Vizgirdos gerbėjai, kad aš, taip kalbėdamas, degraduoju rimtą meną. Anaipol ne. V. Vizgirda yra mano mėgiamiausias lietuvių meistras. Jo cezanizmoose peizažuose matau vyriškos kūrybos bruožus. Jis nesikankina dėl detalių, o iš peties duoda estetinę visumą — tamsiai žalių, mėlynų spalvų darną. Jo paveiksluose gamta egzistuoja. O tai labai daug.

V. Vizgirdos ūksmingą sodžiaus kelią, matytą Kauno parodoje, dar iki šiol nešioju sieloje. Einu ir einu tuo keliu, ieškodamas namų, nelyginant Broniaus Budriūno kantatoje.

● "L. ir M." savitratystėje (72.IX. 2) rando poeto Just. Marcinkevičiaus straipsnį, perspausdintą iš maskvinių Izvestijų (72.VIII. 30) "Laikui įsakius".

Autorius, šį bei tą patetikiškai pakalbėjęs apie save ir gyvenimą, apie dabartį ir literatūrą, apie atsakomybę prieš laiką, į padanges iškelia rusų kalbą: "Mes niekada nepamirštame, kad būtent didžioji rusų kalba atvėrė lietuvių rašytojų knygoms kelią į mūsų tėvynės daugiacionalinį skaitytoją". Čia jis pateikia duomenis: 1966—1970 metais 200 lietuviškų knygų, su 7.5 milijono tiražu, išversta į TSRS tautų kalbas; per tą patį laiką lietuvių kalba išleistos 224 rusų knygos, su daugiau kaip 4 milijonais egzempliorių.

Nesu statistikos specialistas. Reikšmingi knygų tiražai mane džiugina. Bet neseniai viena skaitytoja iš Marijampolės pranešė "Lit. ir Menui", jog Vagos išleistas poezijos knygas per jėga bruka mėsos parduotuvė, kad pardavinėtų drauge su mėsa. Ar nebus tai tie egzemplioriai, išversti iš rusų tarybinės literatūros lobyno?

Just. Marcinkevičius rašinė užbaigia Sovietijoje madingu kulnų kaukštelėjimu: "Mes didžiojo mėsos socialistinėmis naujovėmis. Mūsų didvyriška šalimi, kuri per tokį istoriškai trumpą laiką, tapo galinga valstybe su kles-tinčia jos tautų kultūra. Šalimi, kurios kiekvienas pilietis, kokios tautybės jis bebūtų, jaučiasi esąs pilnateis narys nuostabios žmonių brolijos, kurią mes išdidžiai vadiname tarybine liaudimi". O

kaip jaučiasi disidentai, kurie šandien sovietų "broliškumą" naudoja darbo stovyklose, kalėjimuose, beprotnamiuose? To Marcinkevičius nesako.

Bravo Justinai! Pasirodo, moki ne tik gerai sukomponuoti "Sieną", "Mindaugą", "Katedrą", bet, reikalui esant, paglostyti galingos valstybės galingų vyrų geradėjų pagurklius.

Dar kartą pažvelkime į ant-raštę — "Laikui įsakius". Ką ji reškia? Ogi tai, kad Justiniui buvo įsakyta taip, o ne kitaip parašyti. Negi daužysi žmogus galvą į Kremiaus sieną. Ji negal-lingai kieta.

Tame pačiame "L. ir M." numeryje draugė Valerija Lėgaudienė skundžiasi, kad Lietuvoje trūksta vyrų. Kur jų netrūksta, miela drauge. Mūsų epocha sumatriarchėjo iki tokio laipsnio, jog ir čia, Kalifornijoje, gulėdamas ant Seal Beach smėliuko, iš užpakalio negaliu atskirti, kur bernas, kur merga. Vienodi plaukai. Eisena kartais irgi vienoda.

V. Lėgaudienės nuomone, vyriškumas glūdi moksle ir kūrybi-niame darbe. (O kad visos moterys taip galvotų!) Jaunuoliai, kurie nenori mokytis, nenori būti ir vyrais. Su moteriška pašai-pa Valerija priekaištuoja Lietu-vo atžalynui: "argi tai nėra vyriškumo pažeminimas, kai jaunuolis valandas išsėdi moterų salone, spalvindamas ir garbinuodamas plaukus, apželdina gau-rais veidą, dėvi nežinia kokias kelnės, perka išrašytą lazda ir išeina toks į gatvę: Žiūrėkite, stebėkitės — koks aš!". Žinoma, čia aš jokio vyriškumo pažemi-nimo nematau. Tai jaunimo fan-tazijos reiškiniai.

O kaip elgiasi tikrieji vyrai — suaugę tėvai, šeimos galvos, patriarchai? Ne kaip. Netvarkingose šeimose (o tokių pasitaiko apšiai) jie džiaunaisiai, neturėdami vaizduotės, girtuokliauja.

Valerijos susirūpinimas turi tvirtą pagrindą. Liaudies moralė braška. Bet kaip suprasti anks-čiau cituotą Just. Marcinkevičiaus didžiavimąsi tobula tarybi-ne liaudimi. Pasirodo, moteris mato, o gabus poetas visiškai nemato gyvenimo.

O gal, kaip Platonas išsireiškė, poetai kartais pasako tokius di-dingus ir prasmingus dalykus, kurių jie ir patys negali suprasti.

LIETUVIO BATŲ TAISYMO DIRBTUVĖ
4612 S. Paulina St.
(Town of Lake)
Dirba 6 dienas savaitėje. Pirm. ir ketvirt. nuo 9 ryto iki 7 val. vak. Kitas dienas nuo 9 ryto iki 6 val. vak.
Atvežus iš toliau, gaus nuolaidą.
Darbas garantuotas.
STASYS ŠAKINIS
Tel. — YArds 7-9107

ROOSEVELT PICTURE FRAME COMPANY
Manufacturers
Rankomis išpauštyti paveikslų rėmai — pritaikinti paveikslams ir skelbimams, rėmai — metalu aplieti rėmai.
2400 So., Oakley Ave., Chicago
Tel. Virginia 7-7258 - 59

Kompozitorius Balys Dvarionas

(Atkelta iš 4 pusl.)

nuo Filharmonijos vyriausio dirigento 1961 m., buvo linkimas išsigerti resoranuose su savo orkestrantais. Tai sukurdavo draugiškus ryšius, bet mažindavo dirigento orumą ir neigiamai atsielėdavo į orkestro grojimo tiks-lumą.

Savo laiškuose Dvarionas ro-dėsi daug šviesesnis ir giedresnis, negu jo vaizdas susitikus.

B. Dvarionas planavo atvykti į Ameriką ir čia kaip nors kon-certuoti. Buvo atsiuntęs net sa-vo žmoną, pianistę Ald. Smil-gaitę - Dvarionienę. Planai bu-vo gražūs, bet nerealiūs. Norė-ta, kad būtų pasamdytas orkest-ras ir, Dvarionui diriguojant, jo kūrybos koncertus atliktų jo sū-nus smukininkas ir Lenkijoje gy-venanti duktė pianistė. Paaškė-jus, kad daugiausia yra tegalima suruošti tik kamerinį koncertą nedidelėje salėje, Dvariono nuo-taika krito. Parašė, kad viskas atsidodo, matyti — senatvė... Man atsakius, kad atvažiuoti vis tiek verta, nors jo ordonais ir ti-tulais čia mažai kas interesuoja-si, bet atsiras daug žmonių, su kuriais galėsiąs maloniai pralei-ti laiką, o gali susidaryti ir pora

kuiklių koncertų, atsakymo nebe-gavau.

B. Dvarionui mirus, Lietuvoje po truputį pradės narplioti ir analizuoti Dvariono kūrybą. Man, pažįstančiam jį dar iš Lie-tuvos, jo stambus išaugimas i kompozitorius tebėra kažkodėl keistas ir sunkiai priimtinas. Jei jo plačiame kūrybiniame lobyne yra daugiau kūrinių panašaus lygio, kaip smuiko koncertas, tai teks kai kurias nuomones drastiškai keisti. Šiaipgi neišdildomai istrigo B. Dvariono vaizdas, kaip amžino klajotojo ir ieškotojo tarp muzikos šakų su viltimi, ku-rioje nors "surasti genialumą". Kiekvienu atveju B. Dvarionas pasilieka gan originali, neeilinė ir ryški figūra mūsų muzikų tar-pe.

NAMŲ TAISYMO DARBAI
Stalniaus, dažymo ir visus kitus darbus atlieka lietuviai — labai prieinama kaina.
SKAMBINTI RE 7-9615

MARQUETTE PHOTO SUPPLY
IR MEGEJAMS

Daug sutaupysite pirkdami čia įvairių filmų foto aparatus bei jų reikmenis. Pasinaudokite patogiu planu atidedant pasirink-tus reikmenis ypatingai progal. Pilnai užbaigtų foto nuotraukų aptarnavimas. Atidara pirmą ir ketvirtą vakarais iki 9 val.

REIKMENYS FOTOGRAFAMS
3314 West 63rd Street
Chicago, Illinois 60629
Tele PRospect 6-8998

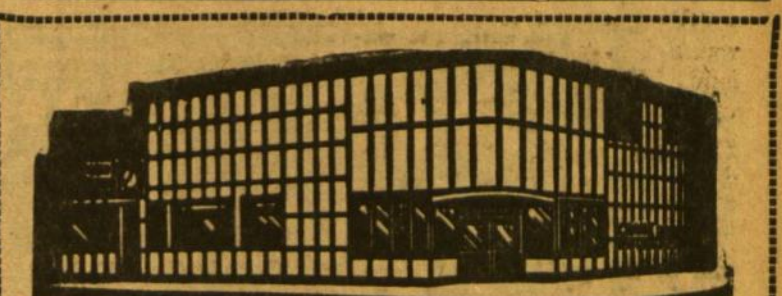
SIUNTINIAI I LIETUVĄ

1. MŪSŲ BENDROVĖ veikia nuo 1947 metų. Kiekvienais metais mes persiunčiame į Lietuvą greit ir saugiai tūkstąncius siuntinių.
2. MŪSŲ BENDROVĖJE ir jos skyriuose Jūs visuomet rasite didelį pasirinkimą prekių, kurios labai vertinamos Lietuvoje.
3. TAI PAT PRIIMAME užsakymus AUTOMOBILIAMS (Ziguli, Moskv, Zaporozhe), motociklams, šaldytuvams ir kit. oficialiomis kainomis.
4. JEIGU JOS NORITE PAKVIESTI iš Lietuvos gimines, mes parūpin-sime reikalingus dokumentus.

CENTRAL PARCEL SERVICE, INC.

220 SOUTH STATE ST., CHICAGO, ILL. 60604
TEL. WA 2-9354
ir mūsų skyrius:
2618 WEST 63rd ST., CHICAGO, ILL. 60629
TEL. WA 5-2466

DVIEJOSE PATOGIOSE VIETOSE

CRANE SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION

B. R. PIETKIEWICZ, Prez.
2555 West 47th Street Tel. LA 3-1083
PLENTY OF FREE PARKING SPACE

6% **5%**

Mokamas už dviejų Me-tų Certificate pasaitas Minimum \$5,000.00
PINIGAI ĮNĖSTI IKI 15 D. PĖLNO NUOSIMCŪS NUO 1 D. Dividendai mokami sausio ir liepos mėn. 31 d.
VALANDOS: PIRMAD. ir KETVIRTAD. 9 v. r. iki 9 v. v. ANTRAD. ir PENKTAD. 9 v. r. iki 5 v. v. SEŠTAD. 9 v. r. iki 13 v. d. — Trečiad. uždaryta.

Nuo 1914 Metų

Midland Savings aptar-nauja taupymo ir namų paskolų reikalais visas mūsų apylinkes. Dėko-jame jums už mums parodytą pasitikėjimą. Mes norėtum būti jums naudingi ir ateityje.

Sąskaitos apdraustos iki \$20,000.00

Frank Zogas, President

MIDLAND SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION
4040 ARCHER AVENUE
CHICAGO, ILLINOIS 60632
PHONE: 254-4478

5%

All accounts com-pounded daily — Passbook Savings paid quarterly

6%

2 Years Savings Certificate (Minimum \$5,000)

